

«Çıraq» yənə də töhfələr verir

“Əsrin müqaviləsi”nin
ilk neftinin hasil
olunmasından 24 il keçir

Dünyanın neft regionlarında yerləşən ölkələrdə hər bir karbohidrogen yatağından hasilata başlanması iqtisadi cəhətdən böyük əhəmiyyət daşıyır və mühüm hadisə sayılır. Xəzərin Azərbaycan sektorundakı “Çıraq”dan ilk neftin alınması isə bizim üçün daha önəmli idi.

Həmin gün Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazıldı. Çünki “Çıraq” o vaxt iqtisadi durumu çox zəif olan ölkəmizin dirçəlişinə və böyük gələcəyinə hesablanmış “Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində ilk nefti verdi. Bununla həm də çətin sınaqlardan keçmiş global bir layihənin gerçəkliyə çevrildiyi təsdiq olundu. Bu, müəllifi Umummilli Lider Heydər Əliyev olan yeni neft strategiyasının ilk böyük qələbəsi idi.

“Çıraq” platformasından ilk neft 1997-ci il noyabr ayının əvvəlində hasil olundu. Bu münasibətlə noyabrın 12-də Ulu Öndər Heydər Əliyev platformaya gəldi. Burada “Azəri-Çıraq-Günəşli” (AÇG) layihəsi tərəfdaşları nümayəndələrinin, xarici ölkələrdən gəlmiş nüfuzlu qonaqların iştirakı ilə təntənəli tədbir keçirildi.

“Çıraq” platforması Xəzərdə, Bakı şəhərindən 120 kilometr şərqdə yerləşir. Onun dayaqları suyun 120 metr dərinliyində qərar tutub. Platformanın qurğularından quyuların qazılmasına

1997-ci ilin avqustunda başlanıb. Həmin ilin noyabrından, yəni ilk neftin əldə olunmasından bəri “Çıraq” təmir və profilaktika üçün ayrılmış qısa fasilələri çıxarmaqla, ahəngdar işləyir.

“Əsrin müqaviləsi” imzalanandan cəmi üç il sonra həmin saziş çərçivəsində hasilata başlanması dünyada misli görünməmiş nailiyyət idi. Çünki istənilən layihəyə start verildən ilk neftin, yaxud qazın alınmasınadək olan dövr genişmiqyaslı işləri əhatə edir və onların belə tez bir zamanda yerinə yetirilməsi nadir hallarda baş verir. Odur ki, əvvəl mövcud olan “Çıraq-1” platformasının əsaslı təmirinin, əslində, təzədən tikilməsinin, Xəzərin sahilində Səngəçal və Qara dənizin sahilində Supsa terminalları yaradılmasının, hasil olunan nefti quruya çıxarmaq üçün sualtı boru xətlərinin çəkilməsinin üç ilə başa çatması əsl rekord idi.

“Çıraq” neft platforması olmaqla yanaşı, həm də böyük uğurların platforması - özülü oldu. Belə ki, ondan sonra Xəzərdə, AÇG müqavilə sahəsində daha yeddi platforma quraşdırıldı. Onlardan dördü “Azəri” yatağında, ikisi “Dərinsulu Günəşli”də, biri “Qərbi Çıraq”da yerləşir. Bu qurğuların hamısının inşasında və istismarında “Çıraq”ın təcrübəsindən geniş istifadə edilib. İndi AÇG “ailə”si növbəti platformanın yolunu gözləyir. Bu, “Yeni əsrin müqaviləsi” çərçivəsində ti-

kilməkdə olan “Azəri Mərkəzi Şərqi” qurğusudur.

“Çıraq”dan neft 24 düymlük sualtı kəmərlə Səngəçal terminalına nəql edilir. Bu xəttin uzunluğu 154 kilometrdir. Terminalda neft tərkibində gələn sudan təmizlənilib çənlərə vurulur, sonra ixrac marşrutu ilə yola salınır. Yataqdan çıxarılan səmt qazı uzunluğu 50 kilometr olan 16 düymlük sualtı kəmərlə Neft Daşlarındakı kompressor stansiyasına ötürülür.

İndiyədək AÇG-dən ümumilikdə 4 milyard bareldən çox hasilat əldə olunub. Bu nailiyyətin qazanılmasına “Çıraq” da öz sənəballı töhfəsini verir.

“İlkin”i “Çıraq” olan AÇG Azərbaycana böyük miqdarda valyuta ehtiyatları gətirdi. Dövlətimiz bu ehtiyatlardan səmərəli istifadə edərək onları ölkənin əsas inkişaf istiqamətlərinə yönəltdi. Beləliklə, iqtisadi inkişaf təmin edildi, insanların rifah halı yüksəldi. Eyni zamanda çoxsaylı infrastruktur layihələri icra edildi, sosial məsələlər öz həllini tapdı.

1999-cu ildə Ulu Öndər Heydər Əliyevin uzaqqören siyasəti sayəsində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu (ARDNF) yaradıldı. Sonrakı illərdə ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına yönəldilən daxili investisiyaların xeyli

hissəsi məhz bu fondun hesabına formalaşdı.

Neft-qaz gəlirlərindən bəhs edərkən Prezident İlham Əliyev demişdir: “Bu imkanlardan səmərəli şəkildə istifadə etdik. Neft-dən əldə edilən gəlirləri qeyri-neft sektoruna yönəlttik. Ölkə iqtisadiyyatını şaxələndirmək üçün böyük səylər göstərildi... Vəsaitin şəffaf saxlanması və idarə edilməsi üçün Dövlət Neft Fondu yaradılmışdır. Bu gün bu fond dünya miqyasında ən şəffaf, suveren neft fondlarından biridir”.

AÇG-nin hələ çıxarılmamış xeyli karbohidrogen ehtiyatları var. Odur ki, 2017-ci il sentyabrın 14-də AÇG-yə aid yeni saziş (onu “Yeni əsrin müqaviləsi” adlandırırlar) imzalandı. 2050-ci ilədək bu yataqlar blokuna 40 milyard dollardan artıq sərmayə qoyulması nəzərdə tutulur. Beynəlxalq tərəfdaşlar ARDNF-ə 3,6 milyard dollar bonus ödəyəcəklər. Yeni müqavilənin şərtləri ölkəmizin artan maliyyə və texnoloji potensialını əks etdirməklə yanaşı, həm də xarici tərəfdaş şirkətlərin Azərbaycan iqtisadiyyatına olan inamını göstərir. Yəni ölkəmizin yaratdığı tərəfdaşlıq formatını yeni müstəviyə qaldırır.

AÇG-dən, o cümlədən “Çıraq”dan hasilat davam edir və ölkəmizə yeni iqtisadi mənfəətlər gətirir.

*Flora SADIQLI,
“Azərbaycan”*